

דו"ח רבעון ראשון (1 בינואר-31 מרץ) שנת 2021 – רצח נשים נמצא בכותרות, שורדת הופכת לגיבורה

ד"ר שלוח וייל

רבעון הראשון של שנת 2021 היו ארבעה מקרי רצח נשים, כאשר אחד מהם נסגר ללא חשד לפלילים על ידי המשטרה. מרץ 2021, שנתפס כחודש בו החלה "היציאה" ממגפת הקורונה, היה נטול קורבנות. זאת, לעומת שנת 2020, אז היה החודש הרצחני ביותר. בעקבות מקרים שהתרחשו בשנה שעברה – רצח נשים עולה לכותרות והציבור דורש מהמדינה לנקוט צעדים משמעותיים למניעת הרצח הבא.

רקע על התצפית: לרגל סוף הרבעון הראשון של שנת 2021, מתפרסמים נתונים לגבי מקרי פמיסייד (ראו הגדרה) בישראל, מטעם התצפית הישראלית על רצח נשים - גוף שהוקם על ידי ד"ר שלוח וייל, חוקרת בכירה בביה"ס לחינוך ע"ש סיימור פוקס באוניברסיטה העברית, אשר שואף להיות הסמכות הרשמית לאיסוף נתונים בתחום. בחודש פברואר 2021 התצפית זכתה להכרה על ידי נשיא המדינה, מר ראובן (רובי) ריבלין.

הגדרה: פמיסייד מוגדרת בספרות כרצח נשים על ידי גברים בגלל היותן נשים. בהתאם לנהוג בעולם, נכללו רק מקרי רצח בהם הקורבן מעל גיל 18. לא נכללו מקרי רצח נשים כתוצאה מתאונה, רשלנות או בעקבות פעילות פלילית. חשוב לציין שישנם מקרים בהם נסיבות רצח האישה לא ברורות או שלא נמצא חשוד במעשה. לעיתים חסר מידע כתוצאה מהטלת צו איסור פרסום על המקרה מטעם המשטרה או הפרקליטות. יחד עם זאת, נכללו מקרים שנראים כמו פמיסייד, גם אם עבור המשטרה אין לכך מספיק ראיות.

מתודולוגיה: מסד הנתונים של הדו"ח נבנה מתוך מעקב רציף אחר דיווחים באתרי חדשות מקומיים וארציים, שימוש בהתראות גוגל והצלבה עם מאגרי נתונים אחרים (למשל, האתר של עיתון "הארץ" ועמוד הפייסבוק של ארגון "תזכור").

מגמות מרכזיות: בשנת 2020 התרחשו 21 מקרי רצח נשים, כשברבעון הראשון בשנת 2020 נרשמו שבעה מקרים. ברבעון הראשון של שנת 2021 נרשמו ארבעה מקרים בלבד. בפרט, בחודש מרץ של השנה שעברה, החודש שבו החלה מגפת הקורונה והשלכותיה, נרצחו חמש נשים, בעוד שהשנה היה זה חודש נטול קורבנות – החודש שבו החלה החזרה לשגרה, לאחר מבצע החיסונים המורחב. לעומת הרבעון הזהה אשתקד, בו כ-57% מהנשים שנרצחו היו מהמגזר הערבי, השנה אף אחת מהנרצחות לא הייתה מהמגזר. כמו כן, המקרים שקרו בשנה שעברה, יחד עם הפעילות המשמעותית של ארגוני הנשים והמודעות הגוברת לנושא בעולם, יצרו הד תקשורתי רב בישראל וגרמו להתגברות העיסוק הציבורי במגפה הנשכחת – רצח נשים. לחץ ציבורי זה בא לידי ביטוי בהצהרות של פוליטיקאים לקראת הבחירות שהתקיימו בסוף חודש מרץ 2021.

שורדות: ברבעון זה דווחו כמה מקרים בהם האישה שרדה את ניסיון הרצח (failed femicide). חשוב לציין כי נבחרה השורדת, שירה איסקוב, ושכנתה, עדי גוזי, שהצילה אותה, להדלקת משואה ביום העצמאות תשפ"א.

מקרי פמיסייד: בשנת 2020 היו 1.8 מקרי פמיסייד במוצע בכל חודש, זאת לעומת 1.3 במוצע כל חודש מתחילת 2021 (ירידה של כ-28%). בשנת 2020 הגיל הממוצע של הקורבן עמד על 39.6, וברבעון הראשון של שנת 2021 הגיל הממוצע עומד על 58.3 שנים, כאשר הקורבן הצעירה ביותר הייתה בת 35 והמבוגרת ביותר בת 76. מחצית המקרים ב-2021 היו מקרים של female geronticide, כלומר רצח של קשישות. מתוך ארבעת מקרי הפמיסייד שנרשמו, מקרה אחד היה מטריסייד (matricide) אמא שנרצחה על ידי בנה.

זהות אתנית של הקורבן והרוצח: זהות הקורבן הייתה ידועה בכל המקרים. התפלגות הזהות האתנית של הרוצחים דומה לזו של הקורבנות. במקרה אחד הקורבן והרוצח היו שניהם מקהילת העבריים מדימונה. בשניים מהמקרים הרוצח היה בן-הזוג של הקורבן.

כלי הרצח: כלי הרצח היה שונה בכל אחד מהמקרים: כלי חד, כלי ירי, חניקה, נפילה מגובה.

היכרות של הרשויות: בשני מקרים הייתה היכרות מוקדמת של הרשויות. במקרה אחד, הרוצח היה שוטר.